

13. Farber D. Protests in the 1960s // Encarta reference library. – 2003.
14. Farber D. Students for a democratic society // Encarta reference library. – 2003.
15. Gomes W. R. Agricultural sciences and education in the 21st century // Animal science. – 1998. – № 76. – P. 2991-2994.
16. Hook S., Brickman W. American freedom // Encarta reference library. – 2003.
17. Pachter M. The American Identity // El. journal Society and Values, July, 2004.
18. Principles of democracy: Education and democracy // <http://usinfo.state.gov/products/pubs/principles/htm>.
19. SAF: The academic bill of rights. <http://www.studentsforacademicfreedom.org/abor.html>.
20. de Tocqueville A. Democracy in America / Alexis de Tocqueville. – Ware : Wordsmith Editions, 1998. – 416 p.
21. Williams R. L. The Origins of Federal Support for Higher Education. George W. Atherton and the Land-Grant Movement. – The Pennsylvania State University Press, 1991. – 272 c.

БОНДАРЕНКО В. Ф. Высшее образование США: развитие демократии и академических свобод.

В статье осуществлен сравнительный анализ развития академической свободы в высших учебных заведениях США и Украины и проанализирована взаимосвязь между демократическими процессами в обществе и социально-экономическим прогрессом страны.

Ключевые слова: демократия, высшее образование, академическая свобода, США.

BONDARENKO V. F. Higher education of the USA: the development of democracy and academic freedom.

In this article comparative analysis of the development of the academic freedom in American and Ukrainian higher Institutions has been performed, interconnection between democratic processes in the society and socio-economic progress of the country has been analysed.

Key words: democracy, higher education, academic freedom, the USA.

**Бурбан Н.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка**

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА В ІСТОРІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ (1985–1991 РОКИ)

У статті проаналізовано розвиток педагогіки співробітництва в історії вітчизняної педагогічної думки (1985–1991 роки). Обґрунтовано сутність та зміст педагогіки співробітництва як нової освітньої технології на ґрунті свободи, самодіяльності, активності, відповідальності, спілкування, самовдосконалення суб'єктів освітньої діяльності.

Ключові слова: педагогіка співробітництва, освітні технології, свобода, самодіяльність, активність, спілкування, особистість, педагоги-новатори, школяр.

Актуальність і доцільність дослідження. Кожен етап у розвитку держави як соціального організму передбачає переосмислення певних суспільних цінностей, перебудови життя чи не всіх суспільних інституцій. У сучасних умовах українського державотворення подібні процеси відбуваються і у житті нашого суспільства. Проблема пошуку нових ідей,

концепцій та парадигм освіти вимагає мобілізації зусиль усієї педагогічної науки на теоретичному й прикладному рівнях. Ми також свідомі того, що нове в освіті не народжується на голому ґрунті, воно, як правило, з'являється на основі того вітчизняного та зарубіжного доробку, котрий уже існує і має позитивний вплив на ті чи інші освітні процеси. Сучасна українська освіта вимагає такої системи, яка б оптимально забезпечила процес становлення моральної, громадянсько свідомої, відповідальної, активної, патріотично налаштованої, цілеспрямованої особистості демократичного суспільства.

Відомо, що такі пошуки нових концепцій, технологій, ідей, які б сприяли найкращому розвитку та вихованню особистості сьогодні ведуться. Українські науковці та педагоги-практики активно працюють у режимі обґрунтування та створення оптимальної моделі сучасної освіти і навчання. Серед них слід назвати науковий доробок В. Андрущенко, І. Бега, В. Галузинського, С. Гончаренка, М. Євтуха, І. Зязюна, К. Корсака, М. Михальченка, І. Підласого, О. Сухомлинську та ін. Вчені не лише ведуть пошук оптимальної моделі освіти, але й визначають шляхи і механізми її впровадження у практику сучасних навчально-виховних закладів. Народження демократичної та гуманної держави не може відбутися без демократизованої, дитиноцентричної освіти.

Метою статті є аналіз основних ідей та тенденцій розвитку педагогіки співробітництва в історії української педагогічної думки у 1985–1991 роках.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток суспільства відзначається динамічністю і неоднозначністю. Стрімкий розвиток науки і потреби суспільства у нових технологіях все ж не визначають тотальної потреби у цій царині пересічних громадян, перш за все школярів. Незаперечним є той факт, що на практиці впровадження нових педагогічних технологій часто зводиться лише до певної корекції сучасної класно-урочної системи, яка, при багатьох її перевагах та універсальності все ж потребує заміни з огляду на суспільні обставини.

Найважливішим завданням сучасної української освіти є створення такого освітнього поля, де б особистість почувала себе вільно, відповідально, мала можливості для самовираження та самореалізації, де було б створено умови для різнопланової діяльності та комфортного спілкування.

Свобода вибору, діяльності, спілкування є одним із найважливіших факторів оптимізації навчання й виховання, яке веде за собою розвиток. Історія української педагогіки доводить, що існували теоретичні пошуки

вітчизняних учених, де вони чітко визначили систему, критерії та механізми повноцінного становлення особистості. Так, К. Ушинський доводив важливість і доцільність вільної, творчої діяльності людини: "Само собою розуміється, що прагнення до свободи є прагненням духовним, а не органічним; бо сама воля, як ми бачили, є цілком і винятково духовним явищем. Прагнення якнайтісніше зв'язане з іншим духовним прагненням, яке ми вже аналізували: прагненням душі до життя або свідомої діяльності. Строго кажучи, обидва ці прагнення складають по суті одне. З одного боку, людина лише тоді прагне до тієї діяльності, яка була б її діяльністю, вибраною нею, нею улюбленою, словом, її вільною діяльністю; а з другого, людина усвідомлює своє прагнення до свободи, коли її вільна діяльність натикається на обмеження; без цього вона і не знала б про те, що любить свободу, і навпаки, лише у вільній діяльності міцніє і розвивається саме прагнення людини до свободи" [7, с. 492-500].

Історичний досвід і сучасна практика доводять, що нові педагогічні ідеї можуть бути успішно втілені у життя та практику школи. Такі спроби українськими педагогами здійснювалися протягом усього ХХ століття і, як правило, завжди мали успіх. Так, під гаслами перебудови та гласності у 1985 році розпочався новий етап розвитку суспільних взаємин та формування нової парадигми освіти, підґрунтям якої стали прагнення освітян до свободи, творчості, активності, партнерських взаємин між суб'єктами навчально-виховного процесу. Академік О. Сухомлинська таким чином охарактеризувала цей важливий етап у розвитку української освіти та її пріоритетні тенденції: "Гостре невдоволення існуючим станом справ як у педагогічній науці, так і у шкільній практиці вилилося в потужний загальносоюзний педагогічний рух під назвою "педагогіка співробітництва" [6].

Педагогіка співробітництва вченими [3, с. 251] була визначена як напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію й гуманізацію педагогічного процесу; як спільна діяльність учителя та учнів, що ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток школярів у процесі навчання й виховання.

Українські вчені-педагоги та вчителі-практики активно включилися у розробку нових педагогічних ідей педагогіки партнерства (співробітництва), обстоюючи демократизацію та гуманізацію навчально-виховного процесу, визнаючи пріоритет неповторності та унікальності особистості дитини, обґрунтовуючи суб'єкт-суб'єктні стосунки як важливий елемент нових педагогічних ідей. Серед українських педагогів ґрунтовно розробляли

концепцію педагогіки співробітництва О. Захаренко, В. Шаталов, М. Гузик, Т. Сірик та інші.

Педагогіка співробітництва є популярною і у сучасному європейському освітньому полі, яке найважливішою метою вважає надання школяреві потужної життєвої мотивації, формування у нього системи творчих здібностей і можливостей для їх реалізації, сприяння становленню вільної, відповідальної, активної особистості, здатної до позитивних змін власного й суспільного життя.

Обґрунтоване і доцільне використання основних ідей педагогіки співробітництва з урахуванням специфіки розвитку сучасного інформатизованого, урбанізованого, технізованого суспільного простору сприятиме формуванню вільної, активної, моральної, духовно багатой, комунікабельної, відповідальної особистості громадянина, суб'єкта суспільної життєдіяльності. Використання педагогічних ідей, що були висловлені педагогами у період так званої “перебудови”, втілення у практику головних принципів практичних положень педагогіки співробітництва може принести неабияку користь розвитку освітньої сфери України. Наявні вітчизняні дослідження з означеної проблеми лише частково розкриваються зміст та сутність феномену педагогіки співробітництва.

В основу педагогіки партнерства було покладено ідею дитиноцентризму – любові до кожної окремої дитини без урахування її віку, соціального становища, інтелектуальних здібностей, психічних особливостей та усього іншого різноманіття дитячої природи: “Потрібно однаково любити і пустуна, і слухняного, і кмітливого, і тугодума, і лінивого, і старанного”[4, 3].

Ш. Амонашвілі – один із яскравих виразників ідей педагогіки співробітництва – обстоював думку про те, що дитину слід любити і поважати завжди, а допомогу їй слід надавати лише тоді і у такій кількості, якої вона потребує у певний момент навчання, виховання чи розвитку “...в тих формах, які будуть необхідними в кожному конкретному випадку”[4, 3].

Українські педагоги – прихильники реалізації ідеї педагогіки співробітництва – ґрунтували свої педагогічні погляди на переконанні, що кожна дитина потенційно має певні обдарування й таланти, а їх нібито відсутність є лише наслідком недосконалості навчально-виховного процесу. “ми впевнені, що всі діти талановиті. Нові програми при всій своїй, здавалося, складності повністю доступні учням. Значить не спрацьовує методика викладання, орієнтована на середнього учня: сильному завдання явно полегшені, слабкому – не під силу. Наша експериментальна методика

виходить з того, що всі діти – без винятку! – здатні успішно оволодіти шкільною програмою“ – наголошував В. Ф. Шаталов, один із авторів та розробників нової концепції педагогіки співробітництва в Україні [4, с. 127].

Класики української педагогіки неодноразово доводили необхідність створення такого освітнього поля для діяльності, де б дитина почувала себе вільною і значимою: “Кажучи про утиски волі людини волею інших людей або насильством зовнішньої природи, Ушинський розвивав таку думку, що для забезпечення для себе вільної діяльності людина повинна прикладати зусилля, щоб скинути з себе перепони у вигляді чужої волі або примусу і таким чином забезпечити виконання своєї власної волі, можливість віддатися власній улюбленій праці” [5, с. 33].

Ще однією, особливо вадливою складовою педагогіки співробітництва вчені вважають спілкування. Саме воно дає можливості людині повноцінно соціалізуватися у суспільстві, визначити власну життєву позицію у певному порівнянні з тими, хто їй найбільше імпонує. У цьому процесі незаперечна роль належить сім'ї, школі, позашкільним закладам, вищій школі. Формування власної моделі поведінки у суспільстві не може обійтися без діалогу з соціумом, його представниками різного статусу, віку, статі, характеру, культури тощо. Ми неодноразово у своїх дослідженнях торкалися проблеми взаємодії та спілкування між суб'єктами навчальної діяльності, оскільки вважаємо цю позицію однією із складових реалізації завдань педагогіки співробітництва [1; 2].

У рамках предмету нашого дослідження зауважимо, що педагогіка співробітництва, як прогресивна освітня концепція не мала у своїй основі лише гасел, вона опиралася на конкретний науковий доробок педагогів, психологів, філософів і визначала свої позиції не лише з погляду їх опори на наукове теоретичне підґрунтя, але й перевіряла на практиці. Обґрунтовуючи специфіку та необхідність розвитку дитячої творчості педагоги-новатори наполягали на думці про те, що найважливішим у розвитку творчості є базові знання: “Аналізуючи наш багаторічний досвід, – вказує І. П. Волков, – враховуючи мету й завдання навчання творчості, а також психологічні особливості школярів цього віку, ми сформулювали вихідні принципи, орієнтири, якими керуємося у процесі проектування й організації уроків творчості. Знання – фундамент творчості (підкреслення наше – Н.Б). Творча діяльність учня не може вийти за межі знань, що є в нього“ [4, с. 99].

Сучасна школа мала б створити таке поле діяльності учня, де б його здібності й задатки розкрилися найповніше, проте без творчого напруження, подолання труднощів, розв'язання проблем, пошуку оптимальних рішень повноцінна співпраця суб'єктів навчальної діяльності

неможлива. Ці положення знаходили відображення у наукових ідеях педагогів класиків та сучасників, тепер черга лише за їх реалізацією на практиці: “Тільки та діяльність дає щастя душі, зберігаючи її гідність, яка виходить з неї самої, з цього випливає, діяльність улюблена, діяльність вільна; а тому, скільки необхідно виховувати в душі прагнення до діяльності, стільки ж необхідно підвищувати в ній і прагнення до самостійності або свободи... Позаяк свобода виховується не відсутністю утисків, а, навпаки, їх подоланням, досвідами насолоди свободою, яка відчувається лише в хвилину подолання утисків, – то очевидно, що чим більше зробить дитина таких дослідів, тим більше зміцніє та розвинеється у ній прагнення до свободи; чим більше труднощів подолає вона, тим більше полюбить свободу” [5, с. 36-42].

Висновки. Отже, проблема розробки та практичної реалізації нових педагогічних технологій в Україні має своє наукове підґрунтя та історію. Педагогіка співробітництва стала тією концепцією, яка означила необхідність та неминучість процесів гуманізації та демократизації освіти, перехід її на рейки свободи, творчості, діяльності, відповідальності, активності, панування позитивного психологічного клімату, суб’єкт-суб’єктних стосунків тощо.

Завдяки активній творчій та результативній діяльності педагогів – авторів та реалізаторів ідей педагогіки співробітництва в Україні визначилися та підтримуються традиції розвитку дитячих талантів, створюються умови для оптимального навчання та виховання учнівської молоді, розробляються нові концепції, які пріоритетом освіти визначають свободу, самодіяльність, активність, відповідальність, спілкування, самовдосконалення суб’єктів освітньої діяльності.

Використана література:

1. Бурбан Н. Емпіричний аналіз проявів взаємодії студентів і викладачів у навчальній діяльності. Наукові записки ДДПУ “Проблеми гуманітарних наук”. – Дрогобич, 2006. – С. 57-68.
2. Бурбан Н. Значення взаємодії та спілкування в діяльності особистості // “Молодь і ринок” щомісячний науково-педагогічний журнал. – № 7(30). – 2007 – С. 77-81.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 376 с.
4. Педагогічний пошук / упорядник І. М. Баженова ; пер. з рос. – К. : Рад. шк., 1988. – 496 с.
5. Струминский В. Я. Проблема воспитания в педагогической системе К. Д. Ушинского. / К. Д. Ушинский. Избранные педагогические сочинения в двух томах. Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР. – М., 1953. – Т. 1. – С. 33.
6. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.
7. Ушинський К. Д. Психологические основы воспитания. Формирование воли и характера человека. Воля как стремление к свободе. / К. Д. Ушинский. Избранные педагогические сочинения в двух томах. Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР. – М., 1953. – Т. 1. – С. 492-500.

БУРБАН Н. *Развитие педагогики сотрудничества в истории отечественной педагогической мысли (1985-1991 годы).*

В статье проанализировано развитие педагогики сотрудничества в истории отечественной педагогической мысли. Обосновано суть и содержание педагогики сотрудничества как новой образовательной технологии на почве свободы, самостоятельности, активности, ответственности, общения, самосовершенствования субъектов образовательной деятельности.

Ключевые слова: педагогика сотрудничества, образовательные технологии, свобода, самостоятельность, активность, общение, личность, педагоги-новаторы, ученик.

BURBAN NATALIYA. *The development of pedagogics collaboration in the history of native pedagogical thought (1985-1991 years).*

The development of pedagogics collaboration in the history of native pedagogical thought have been analyzed in this article. The essence and the matter of pedagogics collaboration as a new educational technology on the basis of freedom, self-activity, activity, responsibility, communication and self-perfection of the object of educational activity are proved.

Keywords: pedagogics collaboration, educational technologies, freedom, self-activity, activity, communication, personality, pedagogue-innovators, pupil.

Дручик В. Д.
Луцький інститут розвитку людини
Університету "Україна"

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті вказано, що завданнями фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури є формування у студентів мотивації до професійної діяльності – необхідної умови ефективності та успішності їхньої майбутньої роботи у загальноосвітніх навчальних закладах. Мету формування мотивації до професійної діяльності автор вбачає у підготовці високоосвіченого і конкурентоспроможного учителя фізичної культури, здатного до ефективної, творчої професійної діяльності, самовдосконалення і самоосвіти щодо зміцнення та збереження здоров'я учнів старшої школи.

Ключові слова: мотивація, майбутні вчителі фізичної культури, професійна діяльність, старша школа.

З позицій сьогодення спостерігається інтерес до проблем формування мотивації майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності як до одного з найважливіших чинників їх успішності. Цей процес має об'єктивний характер і реалізується у руслі соціально-економічного розвитку нашого суспільства, сучасний етап якого визначається наявністю двох тенденцій, що чітко позначилися, в розвитку всіх сфер практичної діяльності людини – гуманізації і демократизації. Переорієнтація прагнень суспільства до задоволення потреб особистості, установка на співпрацю –